

СТАТИСТИКА, ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 631:115.1
JEL Classification: Q10, Q12

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.21

Шульський М.Г.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
Рамський І.О.,
старший викладач кафедри інформаційних
технологій у менеджменті,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА В ГОСПОДАРСТВАХ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ НА ЗЛАМІ ЕПОХ

Shulskiy M.H.,
dr.sc.(econ.), professor,
professor at the department of management,
Ramskyi I.O.,
senior lecturer at the department of information
technology in management,
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies of Lviv

DEVELOPMENT OF LIVESTOCK FARMING IN THE LVIV REGION AT THE TURN OF THE CENTURY

Постановка проблеми. Розвиток будь-яких галузей в будь-яких сферах діяльності національної економіки, в будь-якій країні відбувається у певних періодах, які з часом трансформуються у відповідні епохи. В наукових виданнях епоха трактується як: «проміжок часу у розвитку природи, суспільства, науки, мистецтва, який має певні характерні особливості (напр. епоха первіснообщинного ладу, античності, середніх віків, нової доби)» [1, с. 133]. Є ще інше тлумачення, в якому підкреслюється, що це «великий проміжок часу, що його ознакою є певні характерні явища, визначні події або процеси в природі, суспільстві, нації, мистецтві тощо. Всяка епоха являє собою якісно новий період розвитку» [2, с. 514]. Наведені визначення, хоча дещо різняться, однак вони у повній мірі відображають сутність поняття «епоха», як важливої складової діалектичного розвитку людства. Саме з таких позицій проведено наукові дослідження наведеної вище теми.

З огляду на вищесказане, можна у повній мірі констатувати те, що глобальні зміни, що відбулись у різних сферах суспільних відносин, супроводжувалися кардинальними перетвореннями, наслідки яких, можна сказати, носили і носять епохальний характер. Кожна складова суспільних відносин зазнала значних змін. Особливо це відноситься до складових національної економіки, а в ній – багатогалузевий агропромисловий комплекс, в якому представлені різні галузі сільського господарства, особливо тваринництво, з його різноманітними за складом і багатofакторними за напрямками розвитку.

Безумовно, досліджувати функціонування тваринницьких галузей до і після змін у повному обсязі в даній публікації практично неможливо. Для цього слід проводити широкомасштабні і всебічні дослідження розвитку кожної складової галузі тваринництва. Враховуючи суть вищесказаного, ми обмежимося у своїх дослідженнях лише деякими основними показниками розвитку галузей. Дотримання такого вектору руху обумовлений, перш за все тим, щоб привернути увагу науковців і практиків до проблем розвитку тваринництва та їх розв'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесах проведення досліджень за обраною темою використано матеріал різних видань, який має як пряме, так і опосередковане значення

(енциклопедичні видання, статистичні щорічники, публікації окремих науковців). Так, організаційно-економічні аспекти виробництва тваринницької продукції в Україні розглядали П. С. Березівський, О. М. Варченко, Ю. В. Вдовиченко, М. І. Ібатуллін, М. М. Ільчук, М. В. Калінчик, П. К. Канінський, Н. Г. Копитець, В. В. Лаврук, О. В. Мазуренко, М. В. Місюк, М. М. Одінцов, М. К. Пархомець, П. Р. Пуцентейло, І. В. Свиноус, А. М. Стельмащук, О. А. Шуст та ін.

Віддаючи належне існуючим науковим розробкам, слід все ж відзначити, що окремі аспекти розвитку тваринництва залишаються й досі поза прискіпливою увагою науковців і дослідників. Саме широкий перелік все ще наявних проблемних питань, актуальність і необхідність аналізу розвитку тваринництва в господарствах населення Львівщини зумовили вибір напряму проведення дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану розвитку тваринництва у господарських формуваннях Львівщини з акцентуванням уваги на функціонування цієї галузі в господарствах населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами проведено дослідження функціонування головних складових обраної теми. Виклад основного матеріалу, який матеріалізується в результатах дослідження, проведено у певній логічній послідовності (табл. 1).

Таблиця 1

Суть основних термінів, що представлені у статистичних матеріалах

№ з/п	Питання, сформувані нами	Відповіді із текстів джерел
1.	Як трактується вартість продукції сільського господарства?	Продукція сільського господарства (у постійних цінах) – вартість продукції рослинництва та тваринництва, отриманої внаслідок вирощування сільськогосподарських культур і використанні господарських тварин
2.	Що відображають постійні ціни?	Постійні ціни – середньозважені ціни року, прийнятого за основу для порівняння
3.	Що розуміється під підприємством?	Підприємство – суб'єкт господарювання, який має право юридичної особи, або відокремлений підрозділ юридичної особи, що здійснює систематичну виробничу діяльність у галузі сільського господарства. До складу підприємств включають також фермерські господарства
4.	Що розуміють під господарствами населення?	Господарства населення – домогосподарства, що здійснюють сільськогосподарську діяльність як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так із метою виробництва товарної сільськогосподарської продукції. До цієї категорії виробників віднесені також фізичні особи-підприємці, які проводять свою діяльність у галузі сільського господарства
5.	Що включається у виробництво м'яса сільськогосподарських тварин?	Виробництво м'яса сільськогосподарських тварин – загальна забійна маса (м'ясо, жир–смалець, харчові субпродукти) сільськогосподарських тварин, яка отримана як при реалізації на забій (товарний забій), так і при внутрішньогосподарському забої тварин на м'ясо, незалежно від того, де був проведений забій: безпосередньо на підприємстві чи на бойні
6.	Що включається у виробництво (валовий надій) молока усіх видів?	Виробництво (валовий надій) молока усіх видів – загальний обсяг фактично надоеного молока від корів усіх порід, буйволиць, овець і кіз, кобил, інших самок сільськогосподарських тварин
7.	Що включається у виробництво яєць від птиці свійської усіх видів?	Виробництво яєць від птиці свійської усіх видів – загальна кількість яєць, які отримані від усіх видів свійської птиці, включаючи втрачені через бій, псування тощо, а також витрачені для виведення молодняка (інкубація) квочками або в інкубаторі. Яйця, куплені або одержані на стороні для інкубації та інших потреб, у виробництво яєць птиці свійської усіх видів не входять
8.	Що відображає показник кількості сільськогосподарських тварин?	Кількість сільськогосподарських тварин – показник, що характеризує наявність сільськогосподарських тварин певного виду (загальну або за статево-віковими групами) станом на звітну дату

Джерело: складено авторами на основі [3, с. 99-101]

Як відомо, кожна галузь національної економіки характеризується певними основними показниками, які становлять її кістяк розвитку. Такими показниками досліджуваної нами галузі тваринництва є наявність поголів'я сільськогосподарських тварин та кількість виробленої ними, при активній участі людини, продукції. В різних науково-практичних виданнях дещо по-різному трактують ті чи інші показники досліджуваних галузей. Ми у своїх дослідженнях використали методичні підходи до формування суті тих чи інших показників, що використовуються статистичними органами і відображаються у статистичних виданнях. Деяку інформацію із цих проблем наведено у табл. 1. Не

будемо конкретизовано охарактеризовувати кожний наведений показник, адже їх суть деталізовано розкрито у відповідях на поставлені нами питання. Однак на деякі відповіді на поставлені нами питання звернемо увагу.

Перш за все це відноситься до суті трактувань висловлювання «Господарства населення». В статистичних виданнях вказується, що це суб'єкт господарювання, який здійснює сільськогосподарську діяльність, перелік тих виробників, які входять у цю сферу господарств тощо. І все це відповідає в повній мірі діяльності. Однак сумніву піддається саме назва цих господарств, як «Господарства населення». З цього приводу зазначимо, що всі господарства, які функціонують в тому чи іншому регіоні держави, є саме господарствами населення. Ми дотримуємося думки про те, що поза населенням немає господарства. Господарство і населення діалектично взаємозв'язані між собою і доповнюють одне одного. Господарство мале, середнє, велике є господарствами населення і нічим та ніяким іншим.

Виходячи з вищесказаного, ми притримуємося думки, що їх слід іменувати, як малі форми господарювання. Віднести господарство до тих чи тих форм господарювання слід враховувати їх класифікацію статистичними органами. В основу таких розрахунків слід покласти обсяги виробництва ними аграрної продукції. Для визначення вартості виробленої продукції доцільно використовувати постійні ціни, які статистичними органами трактуються як середньозважені ціни року, прийнятого за основу для порівняння [4, с. 179].

Окремо слід відзначити і про фермерські господарства. У відповіді на третє, поставлене нами питання, що в табл. 1, відзначено: «До складу підприємств включають також фермерські господарства» [4, с. 179]. Фермерство, як форма аграрного господарювання, є одна з найдавніших форм ведення сільськогосподарського виробництва у світовому просторі і одна з наймолодших у нас, в Україні. Виникли перші фермерські господарства в нашій державі у кінці ХХ століття, тобто на початкових стадіях краху соціалістичних форм ведення сільського господарства і зародження епохи формування ринкових відносин. У передових країнах світу фермерська форма аграрного господарювання досить позитивно себе зарекомендувала, однак в Україні таких успіхів не було досягнуто, хоча надії на їх результативність і перспективність були. Так, зокрема, передбачалося, що за розрахунками експертів фермери України можуть нагодувати 200 млн осіб. Це було сказано в другій половині 90-их років ХХ століття [5]. Однак такі оптимістичні твердження залишилися добрими намірами до дій, ніж позитивними результатами їх здійснення.

Враховуючи вищесказане щодо розвитку фермерства у передових країнах світу, ми все-таки вважаємо, що ця форма господарювання має перспективи розвитку в Україні. Для цього слід створити відповідні умови розвитку наближених до функціонування зарубіжного фермерства. Так, «для формування ефективних організаційно-економічних відносин необхідним є забезпечення умов для розвитку процесів спеціалізації, концентрації, кооперації, агропромислової інтеграції в м'ясопродуктовому підкомплексі, стимулювання утворення інтеграційних об'єднань, основним з яких може бути сільськогосподарські кооперативи і кластери» [6, с. 85].

Щодо конкретизації заходів, що відносяться до даної теми, то ми вважаємо за необхідне статистичними органами, іншими державними структурами вести облік діяльності вітчизняних фермерів окремо від інших форм господарювання. Це дозволить більш ґрунтовніше досліджувати розвиток фермерського руху, а окремі результати використовувати при розробці заходів щодо підвищення результативності ведення фермерства.

Як було сказано вище, основою розвитку фермерства є наявність сільськогосподарських тварин у будь-якій формі господарювання. Щодо поголів'я тварин у досліджуваних нами господарствах населення, то ця інформація представлена у табл. 2. Для дослідження намічених проблем нами використано ті періоди, а в них конкретні роки, які в найбільшій мірі характеризують досліджувані епохи. Зокрема, 1990 р. відображає епоху соціалістичної системи ведення аграрної економіки, а всі наступні роки характеризують перехід від існуючої форми господарювання до основ ринкової економіки. Найбільш результативним роком на зламі епох виявився 2000 р., в якому господарства населення досягли значних позитивних зрушень у збільшенні поголів'я сільськогосподарських тварин у порівнянні з 1990 р. (епоха, яка відходила) і наступними досліджуваними роками (епоха формування основ ринкової економіки) (2010–2021 рр.). Однак закріпитися на досягнутих позиціях в наступні роки реформувань не вдалося майже по всіх видах тварин за виключенням поголів'я свійської птиці [7].

Причини таких змін в період реформувань аграрних відносин криються у самих методах та підходах здійснення реформ. Тут негативну роль відіграли наміри реформаторів провести реформи в стислі терміни із дотриманням малообґрунтованих принципів, а саме: принципу, що все вирішить ринок, а ринок, як відомо, вирішує тоді позитивно, коли здійснюються обґрунтовані кроки у використанні ринкових механізмів в процесах здійснення перетворень у різних сферах суспільних відносин.

Таблиця 2

Наявність поголів'я сільськогосподарських тварин у господарствах населення
Львівщини на кінець року, тис. голів

Роки	Види тварин	Велика рогата худоба		Свині	Вівці і кози	Коні	Птиця свійська
		усього	у тому числі корови				
1990		399,6	219,5	214,5	21,0	3,4	5696,1
2000		462,2	300,8	241,0	32,8	54,1	5841,6
2010		227,7	151,9	186,8	21,6	49,1	4801,6
2015		183,3	121,9	151,9	25,9	46,2	5397,1
2020		128,1	73,9	130,8	25,8	24,7	5720,5
2021		111,9	69,5	122,6	25,1	23,3	5806,7
2021 у % до							
1920		28,0	31,2	57,2	119,5	685,3	101,8
2010		24,2	22,8	656	87,8	43,1	120,8
2020		87,4	92,7	92,3	97,3	94,3	101,4

Джерело: [4, с. 194]

Ми не будемо деталізовано аналізувати представлену цифрову інформацію, що наведена в табл. 2, адже вона в достатній мірі характеризує зміни у кількості сільськогосподарських тварин на зламі епох в умовах Львівської області. Однак на деякі зміни і переміни в поголів'ї тварин звернемо увагу, а саме: нерівномірні зміни в поголів'ї різних видів тварин обумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. Це, перш за все, відноситься до поголів'я коней, кількість яких збільшилась з 3,4 тис. голів у 1990 р. до 54,1 тис. голів у 2000 р. В наступні роки, хоча допущено деякі зменшення поголів'я цих тварин, однак ці зміни в основному носять стабільний характер [7]. Із сказаного цілком закономірно постає питання: чому такі значні зміни відбулись в наявності коней? Відповідей може бути багато, однак, на наше переконання, суть проблеми полягає в тому, що за період існування радянської влади селянам обмежували утримання коней, вважаючи, що їх використання може супроводжуватися одержанням прибутків. З іншого боку, значне зменшення цих тварин у період проведення реформ, особливо після 2000 р., з 54,1 тис. голів до 23,3 тис. голів у 2021 р., обумовлено насамперед придбанням власниками господарств населення техніки сільськогосподарського призначення для виконання технологічних і організаційних процесів при веденні аграрного виробництва. Ми дотримуємося думки про те, що ці процеси будуть продовжуватися і надалі в міру підвищення технічного оснащення сільського господарства.

Наявність поголів'я сільськогосподарських тварин та їх використання матеріалізуються в показниках виробництва ними продукції. Саме активна діяльність людини у веденні тваринництва сприяє збільшенню виробництва тваринницької продукції. Тому варто дослідити виробництво тваринницької продукції за категоріями господарств Львівщини з концентрацією уваги на виробництво цієї продукції господарствами населення. Зібраний і певним чином оброблений матеріал представлений в табл. 3.

Таблиця 3

Виробництво продукції тваринництва за категоріями господарств Львівщини, тис.т

Види продукції	Роки	1990	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2021 у % до	
									1990	2020
Господарства усіх категорій										
М'ясо (у забійній масі)		180,9	68,4	81,8	115,1	119,9	129,1	147,3	81,4	114,1
у тому числі:										
яловичина та телятина		91,2	34,8	41,3	33,1	27,2	24,4	21,6	23,7	88,5
свинина		50,3	23,3	21,0	31,5	47,7	38,3	47,2	93,8	123,2
м'ясо птиці		37,8	8,9	16,6	47,6	42,7	64,5	76,3	201,9	118,3
Молоко		1083,9	1032,0	930,4	656,2	571,2	460,1	425,3	39,2	92,4

Яйця, млн шт.	728,6	465,9	548,2	576,8	536,6	579,2	598,8	82,2	103,4
Підприємства									
М'ясо (у забійній масі)	111,3	6,7	10,1	51,9	60,6	76,8	97,4	87,5	126,8
у тому числі:									
яловичина та телятина	83,5	5,7	2,3	2,4	3,0	1,2	1,9	2,3	158,3
свинина	10,2	0,5	1,5	10,7	24,1	20,1	29,8	292,2	148,3
м'ясо птиці	16,8	0,4	6,3	38,8	33,5	55,5	65,7	391,1	118,4
Молоко	588,1	66,0	31,2	22,9	25,6	29,8	29,2	5,8	98,0
Яйця, млн шт.	357,5	55,3	128,3	136,0	59,3	47,2	61,9	17,3	131,4
Господарства населення									
М'ясо (у забійній масі)	69,6	61,7	71,7	63,2	59,3	52,3	49,9	71,7	95,4
у тому числі:									
яловичина та телятина	7,7	29,1	39,0	30,7	24,9	23,2	19,7	255,8	84,9
свинина	40,1	22,8	19,5	20,8	23,6	18,2	17,4	43,4	95,6
м'ясо птиці	21,0	8,5	10,3	8,8	9,2	9,0	10,6	50,5	117,8
Молоко	495,8	966,0	899,2	633,3	545,6	430,3	396,1	79,9	92,1
Яйця, млн шт.	371,1	410,6	419,9	440,8	477,3	532,0	536,9	144,7	100,9

Джерело: [4, с. 195]

У своїх дослідженнях ми дотримувались принципу від загального (господарства усіх категорій) до конкретизованих господарських формувань (підприємств, господарств населення). Хоча в даній публікації зроблено акцент на виробництво тваринницької продукції в господарствах населення, ми використали матеріали господарств усіх категорій і підприємств. Це зроблено з такою метою, щоб глибше вникнути в суть проблеми, з одного боку, і визначити місце господарств населення щодо обсягів виробництва продукції тваринництва серед інших форм господарювання, з іншого боку. Тобто, «стан тваринництва є важливим індикатором розвитку соціально-економічної системи» [8, с. 12].

Наведені дані в табл. 3 дають підстави констатувати, що за 1990–2021 рр. у формах господарювання відбулися такі зміни:

– порівнюючи дані виробництва продукції тваринництва господарствами усіх категорій, можна відзначити, що за досліджуваний період обсяги виробництва різко змінилися в основному у бік зменшення, за винятком м'яса птиці (збільшилось виробництво з 37,8 тис.т у 1990 р. до 64,5 тис.т у 2020 р. і до 76,3 тис.т у 2021 р). Найбільше допущено зменшення виробництва яловичини та телятини, а також продукування молока. Основні причини таких негативних змін обумовлені значним зменшенням кількості сільськогосподарських тварин;

– у сільськогосподарських підприємствах ситуація майже аналогічна, як у групі господарств усіх категорій. При цьому слід зазначити, що найбільше зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва відбулось при виробництві яловичини та телятини: з 83,5 тис.т у 1990 р. до 1,9 тис.т у 2021 р., тобто зменшення становило 43,9 рази; молока, відповідно, з 588,1 тис.т до 29,2 тис.т, зменшення у 20,1 рази; та яєць з 357,5 млн шт. до 61,9 млн шт., зменшення у 5,8 рази. У всіх інших видах досягнуто певні зрушення в бік збільшення. Збільшення виробництва продукції птахівництва у попередні роки (зокрема 1990 р.) пояснюється тим, що в епоху соціалізму була створена міцна матеріально-технічна база для розвитку птахівничої галузі, а саме побудовані крупні птахофабрики, де виробництво продукції проходило з використанням передових технологій та прогресивних форм організації та оплати праці. На початкових стадіях проведення реформ багато цих підприємств припинили роботу і цим в основному пояснюється значне зменшення виробництва птахівничої продукції;

– значний інтерес привертає увагу виробництво продукції тваринництва господарствами населення. В цих господарських формуваннях не допущено таких значних і різких змін як у сторону збільшення продукування продукції, так і її зменшення (за винятком виробництва яловичини та телятини у 1990 р. та порівняння їх з показниками порівнюваних років). Такий стан розвитку виробництва тваринницької продукції цими організаційно-господарськими структурами обумовлений впливом цілого комплексу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Однак, найбільш важливий чинник полягає в тому, що приватні власники цих господарств у період проведення реформ

критично підійшли до їх оцінювання і вони використовували у своїх господарствах лише ті зміни, які, на їхнє переконання, сприяють розвитку їхніх господарств. Тобто власники діяли з погляду доцільності цих чи тих змін, використання яких дає позитивні результати, тобто дотримувалися дії всеосяжного принципу здорового глузду, з одного боку, та недопущення механізмів популізму, з іншого. Через такі дії власників господарствам населення вдалося в деякій мірі зберегти аграрне виробництво від дії негативних чинників.

На основі проведення дослідження розвитку тваринництва в господарствах населення Львівщини на зламі епох можна констатувати наступне:

– піднята тема дослідження є актуальною як з точки зору теоретичного її обґрунтування, так практичної реалізації розроблених заходів. Реформи, що почалися в кінці минулого століття, за своєю суттю і формами здійснення носили і носять по-сьогоднішній день глобальний характер, адже проводиться перехід від одного суспільно-політичного устрою до іншого. Дослідження механізмів здійснення змін та їх наслідків дають підстави стверджувати про перехід від однієї епохи до іншої. На це звернено увагу на початкових стадіях написання цієї публікації, а в подальших складових її відображаються результати перетворень у конкретизованих галузях агропромислового виробництва (тваринництві) і формах здійснення господарської діяльності (основна галузь сконцентрована в господарствах населення);

– для більш деталізованого і всебічного дослідження основних складових обраної теми в табл. 1 наведено суть трактування основних термінів, що представлені статистичними органами у їхніх виданнях. Ми вважаємо, що це позитивне явище, однак пропонуємо за необхідне запропонувати деякі удосконалення, а саме: фермерство слід представляти окремо як форму господарювання, а не відображати діяльність фермерів з показниками інших форм господарювання, уточнити назву господарств населення, а також внести деякі уточнення в суть інших термінів;

– щодо поголів'я сільськогосподарських тварин за категоріями господарств. У цій складовій даної теми відбулись кардинальні зміни в бік їх зменшення. При цьому слід відзначити, що у сільськогосподарських підприємствах ці реформуючі процеси проходили більш інтенсивніше, ніж в господарствах населення, що в кінцевому підсумку привело до значного скорочення кількості тварин у досліджуваних господарських формуваннях. Подолання цих негативних наслідків слід проводити у двох напрямках, а саме: перший напрям – посилення вирощування тварин безпосередньо у досліджуваних господарствах; другий – закупівлі високопродуктивних тварин зі сторони. При цьому слід зауважити, що ці два напрями повинні розвиватися в діалектичній єдності їх та у своєму розвитку доповнювати один одного.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи результати досліджень за обраною темою, слід констатувати, що розв'язання проблем наявності поголів'я сільськогосподарських тварин та виробництво ними продукції тваринництва є актуальним напрямом розвитку господарських формувань Львівщини з концентрацією уваги на діяльність господарств населення і виходить далеко за межі агропромислового виробництва. Тут, першочергово, значну роль повинні відіграти державні органи управління, науково-дослідні установи, вивчення і впровадження передового як зарубіжного, так і вітчизняного досвіду ведення тваринництва, зокрема агропромислового комплексу взагалі та досліджуваної галузі тощо. Все це повинно бути відображено у розробках Комплексної програми розв'язання назрілих проблем, що впливають як з наслідків дослідження за названою вище темою, так й інших епохальних досліджень.

Література

1. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник : навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. Київ : Вища школа, 2002. 430 с.
2. Українська радянська енциклопедія: у 17 т. / Гол. ред. М. П. Бажан. Київ : Головна редакція УРЕ, 1961. Т. 4. 560 с.
3. Сільське господарство Львівської області : статистичний збірник / За редакцією С. Зимовіної ; відповідальний за випуск Л. Шалай. Львів, 2022. 102 с.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2021 р. / За редакцією С. Зимовіної ; відповідальний за випуск О. Перестюк. Львів, 2022. 302 с.
5. Шульський М. Г. Особисті господарства населення: стан можливості і перспективи : монографія. Львів : Видавництво «Край», 2003. 280 с.
6. Пуцентейло П. Р. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку м'ясного скотарства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3(117). С. 80-86.
7. Шульський М. Г. Аналіз співвідношення поголів'я сільськогосподарських тварин і виробництва тваринницької продукції господарствами Львівщини на стику епох. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. Т. 22. № 95. С. 32-37.
8. Пуцентейло П. Р. Стратегічні напрями розвитку тваринництва України. *Інноваційна економіка*. 2013. № 8(46). С. 12-16.

References

1. Lytvyn, V.M., Husiev, V.I., Sliusarenko, A.H. et al. (2002), *Istorychna nauka: terminolohichnyi i poniatiinyi dovidnyk* [Historical science: terminological and conceptual reference book], tutorial, Vyshcha shkola, Kyiv, Ukraine, 430 p.
2. Bazhan, M.P. (Ed.) (1961), *Ukrainskaadianska entsyklopediia: u 17 t.* [Ukrainian Soviet Encyclopaedia: in 17 vol.], Holovna redaktsiia URE, Kyiv, Ukraine, Vol. 4, 560 p.
3. Zymovina, S. (Ed.) (2022), *Sil'ske hospodarstvo Lvivskoi oblasti: statystychnyi zbirnyk* [Agriculture of Lviv region for 2021: Statistical Yearbook], Lviv, Ukraine, 102 p.
4. Zymovina, S. (Ed.) (2022), *Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2021 r.* [Statistical yearbook of Lviv region for 2021], Lviv, Ukraine, 302 p.
5. Shul'skyi, M.H. (2003), *Osobysti hospodarstva naseleennia: stan mozhlyvosti i perspektyvy* [Private households of the population: state of possibilities and prospects], monograph, Vydavnytstvo "Krai", Lviv, Ukraine, 280 p.
6. Putsenteilo, P.R. (2011), "Organisational and economic mechanism for ensuring sustainable development of meat cattle breeding", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3(117), pp. 80-86.
7. Shul'skyi, M.H. (2020), "Analysis of the ratio of livestock and livestock production by farms of Lviv region at the junction of epochs", *Naukovyi visnyk LNUVMB imeni S.Z. Gzhytskoho. Seriia: Ekonomichni nauky*, Vol. 22, no. 95, pp. 32-37.
8. Putsenteilo, P.R. (2013), "Strategic directions of livestock development in Ukraine", *Innovatsiina ekonomika*, no. 8(46), pp. 12-16.

Шульський М.Г., Рамський І.О.

РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА В ГОСПОДАРСТВАХ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ НА ЗЛАМІ ЕПОХ

Мета. Дослідження стану розвитку тваринництва у господарських формуваннях Львівщини з акцентуванням уваги на функціонування цієї галузі в господарствах населення.

Методика дослідження. Обробку зібраних даних проведено шляхом використання різних методів економічних досліджень, а саме: історичний (явище розвитку тваринництва в господарствах населення розглянуто в історичній ретроспективі); діалоговий (процеси розвитку тваринництва досліджуються з позиції формування питань автора, а відповіді – з відповідного джерела); системно-структурного та абстрактно-логічного (всі структурні складові даного дослідження подано у певній логічно-абстрактній послідовності). Всі процеси дослідження тісно пов'язувалися з позиції діалектичного їх розвитку.

Результати дослідження. Проведено дослідження розвитку тваринницьких галузей Львівщини з акцентуванням уваги на їх функціонування у господарствах населення. Деталізовано суть основних термінів, що представлені у статистичних матеріалах (табл.1) і конкретизовано їх тлумачення, наведено наявність поголів'я сільськогосподарських тварин та обсяги виробництва продукції тваринництва як у цілому в Львівській області, так і в розрізі конкретних форм господарювання (табл. 3). Результати дослідження супроводжуються і відображаються у конкретизованих цифрових показниках.

Наукова новизна результатів дослідження. Встановлено, що з метою конкретизації внеску наявних форм господарювання в сільському господарстві, доцільно фермерство представляти окремо, а не відображати діяльність фермерів з показниками інших форм господарювання. Обґрунтовано, що з метою подолання негативних наслідків зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин у сільськогосподарських підприємствах доцільно посилити вирощування тварин безпосередньо у досліджуваних господарствах та здійснювати закупівлі високопродуктивних тварин зі сторони.

Практична значущість результатів дослідження. В реалізації намічених пропозицій і рекомендацій повинні бути задіяні не тільки самі господарські формування, але і державні органи управління. Їх взаємодія повинна бути відображена у розробках Комплексної програми розв'язання назрілих проблем, що впливають як із наслідків дослідження за названою вище темою, так й інших результатів досліджень.

Ключові слова: тваринництво, господарства населення, розвиток, епоха, реформи.

Shul'skyi M.H., Ram'skyi I.O.

DEVELOPMENT OF LIVESTOCK FARMING IN THE LVIV REGION AT THE TURN OF THE CENTURY

Purpose. The aim of the article is to study the state of livestock development in the economic formations of Lviv region with an emphasis on the functioning of this industry in households.

Methodology of research. The collected data was processed using various methods of economic research, namely: historical (the phenomenon of livestock development in households is considered in

historical retrospect); dialogue (the processes of livestock development are studied from the point of view of forming the author's questions, and the answers are from the relevant source); systemic-structural, abstract and logical (all structural components of this study are presented in a certain logical and abstract sequence). All research processes were closely linked from the standpoint of their dialectical development.

Findings. A study of the development of livestock industries in Lviv region was conducted with a focus on their functioning in households. The essence of the main terms presented in the statistical materials (Table 1) is detailed and their interpretation is specified, the availability of livestock and the volume of livestock production both in general in the Lviv region and in the context of specific forms of management is given (Table 3). The results of the study are accompanied and reflected in specific digital indicators.

Originality. It was established that in order to specify the contribution of existing forms of management in agriculture, it is advisable to present farming separately, rather than reflecting the activities of farmers with indicators of other forms of management. It was substantiated that in order to overcome the negative consequences of the decrease in the number of farm animals in agricultural enterprises, it is advisable to increase the cultivation of animals directly in the studied farms and to purchase highly productive animals from outside.

Practical value. The implementation of the outlined proposals and recommendations should involve not only the economic entities themselves, but also the state authorities. Their interaction should be reflected in the development of a comprehensive programme for solving urgent problems arising from both the results of the study on the above topic and other research results.

Key words: animal husbandry, households, development, era, reforms.